

Täysistunto

Maanantai 16.6.2025 klo 14.00—19.51

16. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 13/2025 vp
Toimenpidealoite TPA 17/2024 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 15/2025 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ai-noassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta. — Keskustelu alkaa. Edustaja Honkonen.

Keskustelu

18.02 **Petri Honkonen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kävin tämän hallituksen esityk-sen ensimmäisessä käsittelyssä lävitse siihen liittyviä hyviä puolia, joten keskityn nyt vain niihin huonoihin.

Keskusta ei kannata tätä lakiehdotuksen hyväksymistä hallintovaliokunnan mietinnön mukaisesti muun muassa seuraavista syistä:

Tässä valtion aluehallinnon uudistuksessa on kyse isoista kysymyksistä. Tässä on kyse ensinnäkin siitä, kuinka valtio on läsnä eri alueilla, eri maakunnissa, kuinka palvellaan yri-tyksiä, kuinka sujuvoitetaan erilaisia lupaprosesseja ja ylipäättänsä kuinka valtionhallinto suhtautuu ihmisiin, onko se ihmisiä varten vai jotakin muuta varten, esimerkiksi hallintoa itseään varten. Valitettavasti nyt näyttää siltä, että nämä hallitusohjelman hyvät tavoitteet yritystoiminnan edistämisestä, erilaisten lupa- ja hallintoprosessien sujuvoittamisesta ei-vät tässä esityksessä tule toteutumaan.

Lisäksi myöskin tämä valtion aluehallinnon, siis nykyisten ely-keskusten ja aluehallin-tovirastojen, alueellinen läsnäolo varsinkin Itä-Suomessa mutta myös monilla muilla Suo-men alueilla tulee merkittävästi heikkenemään, ja Suomi ei tässä kohtaa ole tasa-arvoinen ja Suomea ei kohdella tasapuolisesti. Tämä on ehkä toinen niistä keskeisistä syistä, minkä takia emme tätä lakiehdotusta voi keskustassa kannattaa.

Toinen iso kokonaisuus on tämä ympäristöhallinto, kuinka tässä nyt ympäristöhallintoa ollaan sitten uudistamassa. Tässä esityksessähän tehdään sinänsä hyvä asia eli se, että koo-taan näitä lupa- ja valvonta-asioita yhtenäiseen Lupa- ja valvontavirastoon, ja tarkoitukse-na on valtakunnallisesti näitä lupakäytäntöjä yhdistää. No, nyt on kuitenkin isona pelkona se, että ennen kaikkea näissä ympäristöllisissä luvissa ja erilaisissa maankäyttöön ja ympä-ristövaikutuksia omaavaan toimintaan liittyvissä luvissa tämä lupakynnys tulee merkittä-västi nousemaan, eli entistä vaikeampi on saada ympäristölupaa tai muita lupia sellaiseen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2025 vp

toimintaan, jolla näitä ympäristövaikutuksia on. Tämä tulee olemaan todella, todella vaikea asia monille suomalaisille yrityksille ja tulee myöskin talouskasvua hidastamaan ja työllisyyttä heikentämään, pahoin pelkään, varsinkin Etelä-Suomen ulkopuolella tuolla maakunnissa. Ihmettelen kyllä, mitenkä tällaista esitystä voidaan viedä eteenpäin, vaikka hallitusohjelman tavoitteet ovat täysin toisenlaiset.

Tähän esitykseenhän on leivottu sisälle myös todella erikoinen ja mielestämme todella vaarallinen rakenne. Nimittäin tähän uuteen Lupa- ja valvontavirastoon perustetaan niin sanottu yleisen edun valvonnan yksikkö, ja tämän yksikön yksinomaисena tehtävänä on valvoa ympäristön yleistä etua. Tällä yksiköllä olisi itsenäinen puhevalta yleisen edun valvonnan asioissa viraston sisäisissä menettelyissä. Tämä siis tarkoittaa, että tämä viraston sisällä oleva yksikkö käyttää isoa puhevaltaa ympäristöä koskevissa asioissa sen yksikön sisällä.

Tämähän tarkoittaa sitä, aivan kuten perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa professori Martti Häkkänen on todennut, että tämän yksikön ja ennen kaikkea sille yksikölle annettavan valitusoikeuden varsinainen merkitys tulee olemaan huomattavasti suurempi kuin mitä tässä laissa säädetään — vaikka nyt hallintovaliokunta tähän tekikin tiettyjä muutoksia. Nimittäin tällä yksiköllä olisi ensinnäkin oikeus valittaa tämän saman viraston, jossa tämä yksikkö toimii, tekemistä päätöksistä.

Mutta ehkä vielä vaikeampi ja haastavampi kokonaisuus on, että tämä yleisen edun valvonnan yksikkö käyttää ympäristöasioissa todella isoa valtaa siellä viraston sisällä. Professori Häkkänen totesi perustuslakivaliokunnalle lausunnossaan: ”Valitusoikeuden tosiasiallisen merkityksen kannalta on kuitenkin olennaista se, että valitusoikeuden olemassaolo luo tosiasiaissa yleisen edun valvontayksikön kannanotoille jo lupavaiheessa painavan roolin. Jos niitä ei oteta huomioon, on lupapäätöksen tekijän kannalta silloin ’uhkana’ se, että valvontayksikkö tulee valittamaan päätöksestä, ellei kannanottoja ole riittävällä tavalla otettu huomioon.” Eli tämä valta, jota tämä yksikkö tulee käyttämään, on käytännössä huomattavasti isompi.

Sitten professori Häkkänen toteaa edelleen: ”Todennäköisesti yleisen edun konkreettinen sisältö tullaan suurelta osin määrittelemään siinä viraston sisäisessä lupamenettelyprosessissa, jossa lupa- ja valvontaviraston lupia myöntävä osasto kuulee yleisen edun valvontayksikköä.” Tämähän tarkoittaa siis sitä, että se, mitä tämä ympäristön yleinen etu tarkoittaa, määritellään siellä viraston sisällä. Se ei perustu kaikilta osin lakiin eikä asetuksiin, vaan se määritellään siellä viraston sisällä. Nämä asiathan ovat tunnetusti sellaisia, että niissä hyvin paljon sivutaan myös ei-tieteellistä totuutta, ja on myös hyvin paljon poliittisia näkemyksiä, jotka näihin vaikuttavat. Tätä pidämme todella vaarallisena niiden kansalaisten, yritysten oikeusturvan kannalta, jotka hakevat näitä lupia esimerkiksi omaan yritystoimintaansa, maatalouteen, ja kunnat hakevat lupia tiettyihin toimintoihin. Pidämme tätä todella vaarallisena monella tavalla kansalaisten, yritysten oikeusturvan ja oikeusvaltion toimivuuden ja sen kannalta, mitenkä viranomaiset käyttävät valtaa suhteessa kansalaisiin.

Muutkin asiantuntijat perustuslakivaliokunnan käsittelyssä pitivät tätä menettelyä todella poikkeuksellisena suomalaisessa lainsäädännössä, siis että tulee viranomaisen sisäinen valitusviranomainen. Sitä pidettiin todella poikkeuksellisena, näin perustuslakivaliokuntakin totesi. Siitä huolimatta [Puhemies koputtaa] — arvoisa rouva puhemies, päätän juuri — hallitus ei halunnut, vaikka perustuslakivaliokunta omassa lausunnossaan näin totesi, muuttaa tätä lakiesitystä täysin tältä osin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2025 vp

Tämän johdosta, arvoisa rouva puhemies, tämän edellä sanotun perusteella ehdotan keskustan vastalauseen numero 1 mukaisesti näiden lakiehdotusten hylkäämistä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kaunistola.

18.09 Mari Kaunistola kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on tosiaan aluehallintouudistus, jossa muodostetaan valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä uuteen valtakunnalliseen virastoon, ja lisäksi tässä muodostetaan kymmenen uutta alueellista elinvoimakeskusta. Tärkeää onkin tavoitella lupien käsittelyn valvonnan yhdenmukaistamista ja yhdenvertaisuutta maantieteellisestä sijainnista riippumatta. Huomioitavaa on, että palveluprosessien kehittämisen tarkoitus on myös vähentää byrokratiaa ja nopeuttaa asiointia sekä parantaa tätä kansalaisten oikeusturvan näkökulmaa. Tällä uudistuksella on myös mahdollista saada kauan kaivattua yhden luokun lupaprosessien kehittämistä sekä vahvistettua taloudellista kestävä kasvua. Näitä on kovasti kaivattu uudistuksissa. Myös huomioitavaa on, että uudistuksella ei tavoitella niitä henkilöstövähennyksiä, ja se on tärkeää varsinkin tuhansille työntekijöille, joita tämä uudistus koskettaa.

Keskeistä ja hyvää uudistuksessa on mielestäni se, että alueellisen läsnäolon ja alueiden erityispiirteiden tuntemuksen merkityksellinen rooli on tunnistettu ja elinvoimakeskusten toiminnan lähtökohtana on alueellisuus. Uudistuksella tavoitellaan vahvoja alueellisia elinvoimakeskuksia, joiden tarkoituksena on nimenomaan tukea tätä alueellista elinvoimaa. Uudistusta toteutetaan virastojen toimipaikkaverkostoa muuttamatta, jotta voidaan varmistaa virastojen alueellinen läsnäolo ja asiantuntijuus. Meidän onkin pidettävä tiukasti kiinni siitä, että elinvoimakeskuksissa säilyy tasapainoisuus maakuntien välilläkin.

Arvoisa puhemies! Meillä on käsissämme merkityksellinen uudistus, jossa on paljon potentiaalia hyvään. Nyt meidän on vaan varmistettava, että sen vieminen maaliin onnistuu mahdollisimman hyvin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

18.11 Juha Hänninen kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitän tässä ihan aluksi edustaja Kaunistolaa erinomaisesta puheenvuorosta tästä isosta asiasta. Hän on nähnyt nämä laajat kokonaisuudet tästä, ei niitä pieniä yksityiskohtia, joita vielä ei edes ole.

Eli tänään eduskunnassa on käsittelyssä kokonaisuus, valtion aluehallinnon uudistus. Kyseessä on hallituskauden merkittävin hallintorakenteellinen uudistus, jolla rakennetaan uutta toimintatapaa koko maahan. Tavoitteena on yksinkertaisesti rakentaa parempaa palvelua, sujuvampaa hallintoa ja tehokkaampaa viranomaistyötä koko Suomessa. Haluamme vahvistaa talouden kestävä kasvua yhdenmukaistamalla lupa- ja valvontakäytäntöjä sekä sujuvoittamalla prosesseja ja palvelua.

Arvoisa puhemies! Kannatan tätä esitystä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Elo.

18.12 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Kyseessä on tosiaan valtavan suuri hallinnollinen uudistus, jossa aluehallintovirastot, ely-keskusten ympäristöasioiden vastualueita sekä Valviran lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä kootaan uuteen perustettavaan valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon. Uudistus koskee yhteensä 4 600:aa työntekijää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2025 vp

Kuten asian ensimmäisessä käsittelyssä totesin, esityksen tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia. Uudistus selkeyttää virastorakennetta ja tehtävänjakoa valtionhallinnossa, vähentää tehtävien päällekkäisyyttä ja mahdollistaa palveluiden tuottamisen vaikuttavammin, yhdenvertaisemmin, tehokkaammin ja laadukkaammin.

Edellisessä käsittelyssä esitin pykäliin muutoksia, jotta viranomaisen oikeutta valittaa päätöksistä ei olisi rajattu ja ympäristöperusoikeuksien toteutuminen olisi näin voitu paremmin turvata. Toisin kuin keskusta täällä esitti, vihreät pitivät erittäin tärkeänä ja perusteltuna, että aluehallintouudistuksessa turvataan ympäristöperusoikeuksien toteutuminen perustamalla erillinen yleisen edun valvontayksikkö, jolla on valitusoikeus. Luvituksen sujuvoittamisessa on keskeistä varmistaa, että se ei johda ympäristönsuojelun tason heikentymiseen. Nyt näin uhkaa käydä, kun hallitus on rajaamassa viranomaisen oikeutta valittaa päätöksistä. Tämä on nyt toimeenpanossa tärkeä huomioida, kun valitusoikeuteen liittyvät pykälämuutosesityksemme eivät saaneet enemmistön kannatusta.

Arvoisa puhemies! Keskityn nyt tässä toisessa käsittelyssä huoleen resurssien riittävyydestä tämän valtavan uudistuksen läpiviemiseen, mihin liittyen vastalauseeseemme liittyy myös lausumaesitys. Vaikka aluehallintouudistusta ei tehdä säästöjen takia, niin se kuitenkin toteutetaan tilanteessa, jossa valtionhallintoon kohdistuu merkittäviä säästötoimia. Ilmeinen riski on, että voimavarat eivät riitä tehokkaaseen valvontaan, yleisen edun turvaamiseen ja palveluiden saatavuuden varmistamiseen. Tämä huoli liittyy ympäristöhallinnon lisäksi sosiaali- ja terveystieteisiin sekä varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja kulttuuriin liittyviin palveluihin, niiden valvontaan ja järjestämiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan viranomaisrakenne tässä esityksessä selkeytyy, ja se on sinänsä hyvä asia. Tavoitteena on yhdenmukaistaa ja sujuvoittaa lupa- ja valvontakäytäntöjä ja edesauttaa myös nykyistä nopeampaa ja asiantuntevampaa asioiden käsittelyä. Uudistuksen nopea voimaantulo ja riittämättömät resurssit voivat kuitenkin vaarantaa muutosten asianmukaisen toteuttamisen ja sillä tavoiteltujen hyötyjen saavuttamisen. Etenkin haavoittuvassa asemassa olevien potilaiden ja asiakkaiden oikeuksien toteutumiseen tulee kiinnittää huomiota ja varmistaa valvonnan riittävät voimavarat. Myös varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja kulttuurin osalta laillisuusvalvonnan ja ohjauksen keskittämällä voidaan edistää lupa- ja valvontatoiminnan käsittelyprosessien valtakunnallista yhdenmukaisuutta, mutta tässäkin se, että saavutetaan nämä asetetut tavoitteet, edellyttää riittäviä henkilöstövoimavaroja erityisesti siirtymävaiheessa.

On tärkeää, että uudistuksen vaikutuksia ja tavoitteiden toteutumista seurataan laajasti eri toimialoilla ja että ennen kaikkea ryhdytään myös sitten tarvittaessa toimiin riittävien voimavarojen varmistamiseksi, jotta yleinen etu ja palveluiden saatavuus voidaan turvata. Arvoisa puhemies, tästä syystä teen vastalauseen 2 mukaisen lausumaesityksen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kurvinen poissa. — Edustaja Kontula.

18.16 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Ei valiokunnan mietinnön lausumaehdotus aivan huono ole. Se menee oikeaan suuntaan, mutta jää vähän veteläksi. Tästä syystä kannatan edustaja Elon esityksen sisältämää lausumaehdotusta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2025 vp

18.16 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä valtion aluehallinnon uudistusprojekti on kyllä jotain aivan ennenkuulumatonta. En olisi koskaan voinut kuvitella, että tällaisen joutuu vielä kansanedustajana näkemään. Ollaan keskittämässä yhteen virastoon valtava määrä hallintoa, mikä varmasti tulee johtamaan siihen, että kaikki tuolla maa-seudulla esimerkiksi metsien käyttöön tai yleensä luonnonvarojen käyttöön liittyvät hankkeet tulevat törmäämään kuin seinään. Ja kun vielä luodaan hallinnon sisälle, viraston sisälle, itsenäinen valitustoimielin, niin sehän tarkoittaa käytännössä sitä, että ei ole semmoista hanketta, mitä se ei pysty pysäyttämään.

Nyt kun katsotaan tätä Suomen taloudellista tilannetta ja me rakennamme valtavaa valtavaa hallintokombinaattia... Niin kuin aikoinaan Venäjällä oli tämä Gosplan, valtion suunnittelutoimisto, joka oli valtio valtion sisällä, niin tässä luodaan juuri samanlainen Tampereelle. Aivan valtava virasto, jolla on aivan yliveritiset oikeudet pysäyttää mikä tahansa, vaikka voimalaitoshanke taikka biokaasuhanke taikka navetan rakentaminen taikka pienen sahalaituksen rakentaminen, mikä tahansa. Aivan täydellistä mielivaltaa. Henkilön mielipide riittää siihen, että toteaa, että tämä on laitton, ja sitten pannaan valitus päälle siitä. Muistutan, arvoisat edustajakollegat, siitä erään yrittäjän kohtalosta, kun hän kuivike- ja kasvuturvetta nostaa omistamaltaan suoalueelta ja 16 vuotta kesti luvan saaminen. Eihän tämä ole tätä päivää, hyvänen aika.

Meillä jatkuvasti puhutaan tässä talossa eri yhteyksissä, kun valtion budjetti on raakasti miinuksella ja joudumme ottamaan toistakymmentä miljardia euroa velkaa, että meidän on kevennettävä hallintoa ja saatava asianmukaiset päätökset, joilla yrittäjät voivat toimia ja investoida omaan yritykseen tai peräti perustaa uusia yrityksiä. Me puhumme koko ajan siitä, että meidän pitää tehdä tämä järjestelmä nopeammaksi ja tuottavammaksi, mutta nyt olemme luomassa semmoista jättiläismöhkälettä, oikein hallintopalatsia, joka on kaikkien palatsien kruunaamaton kuningas. Tällaisilla valtaoikeuksilla varustettu porukka, jossa istuu virkamiehen paikalla oikein kielteisesti kaikkeen yritystoimintaan suhtautuva henkilö, pystyy pysäyttämään ihan minkä tahansa hankkeen, ja yrittäjä ja tavallinen Suomen kansalainen on täysin avuton.

Mitä tulee tämän hallituksen esityksen tekijöihin, niin kun olen kuullut nyt näitä kokouksen puheenvuoroja, täytyy vain ihmetellä, oletteko te ihan oikeasti tosissanne. Teidänhän pitäisi olla tämän maan yritystoiminnan kannattajana numero yksi aivan omaa luokaa. Meitä keskustalaisia on moitittu, että me emme ole yritysystävällinen puolue, mutta nythän te ajatte kaikki nämä pienet yritykset aivan polvilleen, kun eiväthän ne tämän jälkeen saa mistään lupia enää. Ja vielä suurempi ihme minusta on, että perussuomalaiset ovat tässä mukana. Kyllä ovat kielikuvat muuttuneet viime hallituksen menosta aivan täysin nurin niskoin.

Siitä huolimatta, arvoisa rouva puhemies, kannatan lämpimästi edustaja Honkosen tekemiä erinomaisia esityksiä, ja toivon, että tällainen lakiesitys, mitä nyt käsittelemme, kumotaan vaikka jollakin ihme silmäkääntötempulla, koska tällä keinoin Suomessa se tavoite, mihin me pyrimme nyt, Suomen kansantalouden parantamiseen, [Puhemies koputtaa] kyllä tuhoutuu aika pitkälti niiltä yrittäjiltä, jotka kuvittelevat tälle alueelle investoivansa. Ei onnistu tämän jälkeen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lahdenperä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2025 vp

18.19 Milla Lahdenperä kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kyllä tämä hallituksen esitys ei ole vain hallintouudistus, vaan vastaus käytännön ongelmiin, joita kansalaiset, kuntalaiset ja yritykset kohtaavat päivittäin. Se yhdistää luvitus- ja valvontatehtävät yhteen paikkaan, mikä tarkoittaa nopeampaa lupakäsittelyä, vähemmän byrokratiaa ja tasavertaisempaa kohtelua kaikkialla Suomessa. Ei ole enää sokkeloisia prosesseja tai ristiriitaisia päätöksiä, vaan selkeyttä ja ennustettavuutta. Esitys on investointi sujuvaan arkeen, alueelliseen elinvoimaan ja koko maan kilpailukykyyn. Kyllä tämä mielestäni on nykypäiväinen ja kannatettava esitys. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hamari.

18.20 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! En päässyt tuohon ensimmäiseen käsittelyyn, niin sanon muutaman sanan tässä.

Mehän käsitelimme tätä myös talousvaliokunnassa ja lausuimme asiasta, ja ehkä tästä uudistuksesta jäi mieleen se, että rakenne varmastikin paranee mutta paraneeko lopulta se sisältö. Juuri siksi pidän erityisen tärkeänä tätä uudistuksen arviointia, ja vuoden 28 loppuun mennessä tulee selvitys koko uudistuksen vaikutuksista. Tätä kyllä varmasti odotamme, mutta toivottavasti totta kai myös tässä välillä tehdään toimia, jos huomataan, että jokin asia ei toimi.

Sitten erityisiä kysymyksiä olivat erilaiset tietojärjestelmät ja riittämättömät resurssit, näin iso uudistus kuitenkin vaatii sitä ihan käytännön kehittämistä. Näistä myös talousvaliokunnassa keskustelimme.

Mitä tulee henkilöstöön, niin pääosin meidän kuulemistemme perusteella henkilökunta oli tyytyväinen tähän uudistuksen tulemiseen — tietystikään he eivät varmasti ihan kaikkien osalta voineet tätä sanoa, mutta ne tahot, keitä kuulimme. No, isoin ilmeisestikin tämä muutos tulee olemaan luonto-osaajien osalta, eli laji- ja luontotyyppi-osaajat tulevat sitten kahteen tahoon tämän jälkeen, ja tämä tietysti ehkä jonkin verran sitten asiantuntemusta hajottaa.

Talousvaliokunnassa pidimme myös keskeisenä, että nyt luotavat ja olemassa olevat rakenteet ja hallinnon tasot muodostaisivat saumattoman ja yhteen toimivan kokonaisuuden. Näin toki toivomme ja sitä, että tämä yrityspalvelujen palveluketju olisi toimiva ja että näitä päällekkäisiä toimintoja ei olisi ja pystyttäisiin päällekkäistä työtä niin sanotusti välttämään.

Mutta erityisesti odotan kyllä tätä. Tämä on niin iso uudistus, että on erittäin hyvä, että sitä arvioidaan, ja tätä selvitystä uudistuksen vaikutuksista jäämmme odottamaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kontula.

18.22 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Provosoitun, kun kerran provosoidaan, ja vastaan edustaja Hoskoselle. Omasta näkökannastani ongelmana ja huolena tässä ei ole suinkaan viranomaisen liian laaja, vaan liian kapea valitusoikeus. Sen takia toisinkin eteen, että se, mitä ympäristöhallinnon alueella meillä on kokemusta, ja se, että viranomainen on käyttänyt valitusoikeuttaan hyvin harvoin ja oikeuskäsittelyssä nämä valitukset ovat menestyneet hyvin, kertoo, että nämä poikkeustilanteet ovat olleet erittäin perusteltuja. Se, kuinka nopeasti tai hitaasti joku asia käsitellään, riippuu tietysti oikeuslaitoksen resursseista, viranomaisten resursseista, ja silloin jos ne on mitoitettu oikein ja toiminnot toimivat oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2025 vp

kein, niin valitusoikeus ei ole millään lailla ongelmallinen millään saralla. Silloin kun ne toimivat huonosti, niin mikä tahansa asia saadaan pysäytettyä riippumatta siitä, mikä organisaatorakenne on, ja sitä resurssien puutetta ei mikään hallintouudistus tai jonkinlainen muu laatikkoleikki tule kyllä poistamaan, ja se on se toinen iso huoli liittyen tähän.

Noin yleisesti tilanne on nyt se, että me elämme meidän luonnon kanssa koko ajan lisäajalla ja ne toimet, mitä tässä tilanteessa tehdään, pitää harkita erittäin huolellisesti. Niille pitää olla hyvät perusteet ja niiden pitää nojata tieteelliseen tietoon, koska ne virheliikkeet, mitä me tehdään tässä tilanteessa, ovat kohtalokkaita sen näkökulmasta, minkä verran suomalaista luontoa meidän lapsille ja lapsenlapsille jää. Ja sen takia, jos niinä aikoina, kun luonto on voinut paremmin ja ei olla oltu yhtä lailla kuilun reunalla, onkin ollut varaa antaa vapausasteita aika paljon ihmisten touhuta, mitä kukin mielii ja kuinka ison koneen kanssa tahansa, niin silloin, kun on kysymys siitä, onko suomalaisen luonnon monimuotoisuus ylipäätään siirrettävissä ja onko meillä huomenna ylipäätään niitä keskeisiä lajeja, jotka muodostavat sen, mitä me kutsumme klassisesti suomalaiseksi luonnoksi, on otettava käyttöön kaikki ne mekanismit, joilla me voidaan tehdä parhaamme, jotta lisävahinkoja ei tuoteta. Meillä ei ole enää yksinkertaisesti varaa virheisiin, koska virheitä on tehty jo niin paljon.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkonen.

18.25 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Itse ajattelen niin, että tämä ympäristön yleinen etuhan — joka kieltämättä on meidän kaikkien yhteinen asia, ja itsekin kannatan sen vaalimista — niiden substanssilakien mukaan, oli se sitten luonnonsuojelulaki tai ympäristönsuojelulaki, otetaan huomioon jo siinä viranomaisen, joka toimii virkavastuulla lain pohjalta, tekemässä lupaharkinnassa, ja näin totesi myös perustuslakivaliokunta. Ja tätä mallia, jossa tällaista erillistä yleisen edun valvonnan yksikköä, joka valittaa viraston sisällä viraston omista tekemistä päätöksistä, voi valittaa niistä, ei tulisi erillisenä perustaa, vaan tämä ympäristön etu ja hyvä tulisi ottaa huomioon sen eduskunnan säätämän lain pohjalta, mikä kulloinkin on relevantti siinä lupaharkinnassa itsessään.

Nyt kun tämä yksikkö perustetaan ja sille tulee iso valta tämän viraston sisällä, vaikka nämä valitusoikeudet on rajattu, on tosiasia, niin kuin perustuslakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat totesivat, että sitä yksikköä aletaan kuuntelemaan ja jopa pelkäämään siellä viraston sisällä. Se, mikä tässä on myös todella huolestuttavaa, on se, että ehkä joskus tulevaisuudessa saattaakin olla sellainen hallitusohjelma, saattaa olla sellainen hallitus, joka sitten säätääkin lisäoikeuksia ja -valtuuksia, kenties valittaa vaikkapa kuntien rakennuslupapäätöksistä, kuntien kaavoista, vaikka mistä. Senkin takia, nyt kun avataan tällainen portti tällaiselle viranomaiselle, jolla on viranomaisten sisäinen ikään kuin veto-oikeus asioissa, en voi tätä kyllä kannattaa. Se avaa todella vaarallisen kehän ja portin tämäntyyppiselle mallille.

Se, mikä erityisesti myös nousi esille, on tämä oikeusturva. Kuten sanoin, kun tämä yleisen edun valvonnan yksikkö, jonka nyt hallitus välttämättä haluaa perustaa, vaikka se ei perustuslain mukaan ole välttämätöntä, alkaa sitten toimimaan, niin sen lisäksi, että tietenkin viraston sisällä aletaan kuuntelemaan ja seuraamaan näitä ratkaisuja, totta kai siellä syntyy itsessään myöskin tätä tulkinta- ja soveltamiskäytäntöä. Sen pohjalta sitten ehkä jopa lupakynnys tiukkenee ja nousee riippumatta siitä, kuinka hyvin se itse luvan hakija, se kansalainen, on sen työnsä tehnyt eli kuinka hyvin paperit on tehty ja se suunniteltu, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2025 vp

ympäristövaikutukset olisivat mahdollisimman pieniä. Tämä tulee olemaan niin, että myös sen kansalaisen, sen yrittäjän, jonka nyt kauniisti hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti pitäisi tästäkin uudistuksesta hyötyä, on entistä vaikeampi lupa sille toiminnalleen saada.

On valitettavaa, että tässä eivät nyt hallituspuolueiden kansanedustajat ole huomanneet, mitä ovat tekemässä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

18.28 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Kuuntelin tätä keskustelua, ja innostuin sitten jäsentelemään tässä paikalta pidettävän lyhyehkön puheenvuoron tästä aihepiiristä ja ihan sillä perusteella, että olen kuitenkin aika pitkään toiminut erilaisissa hallinto- ja palvelutehtävissä Suomen julkisessa hallinnossa ja palveluissa ja olen nähnyt hyvin monia tällaisia hallinnollisia uudistuksia. Yleensä niissä luvataan kansalaisille parempaa palvelua ja veronmaksajille alempia veroja eli lisää kustannustehokkuutta.

Jos nyt katsotaan ihan tämän viraston edeltäjiä, niin aikanaan olin itse lääninhallitusten palveluksessa ja monialainen lääninhallitus toimi monella tavalla erittäin hyvin. Alueilla oltiin joskus hyvin pettyneitä, esimerkiksi Satakunnassa, kun ei saatukaan omaa lääniä. Ajateltiin, että se on kuitenkin tärkeää, että on tällainen kuin oma lääni. Siitä seurasi sitten suurläänit, viisi kappaletta. Sitten voimistui putkihallinto niin, että jokainen ministeriö ohjasi siellä suurlääninkin sisällä hyvin voimakkaasti sitä omaa sektoriaan. Sitten hajotettiin läänit, tuli elyt ja avit, ja nyt sitten kokeillaan jälleen uudelleen tämmöistä keskitettyä mallia.

No, tässä rinnalla yritettiin tietysti sitten aika voimakasta maakuntahallintoa, se toteutui lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollon osalta. Ja jos ihan ruohonjuuritasolta lähdän ja hyvin lyhyesti vain luonnehdin, niin aikanaan esimerkiksi Turun kaupungissa oli erillinen lastensuojelulautakunta, joka jakaantui neljään jaostoon: sosiaalilautakuntaan, terveyslautakuntaan, sairaalalautakuntaan ja raittiuslautakuntaan. Niistä tuli sitten sosiaali- ja terveyslautakunta, ja nyt nämä perustason toiminnot ovat sitten siellä sote-alueilla yhdessä aikaisempien sairaanhoitopiirien kanssa. Kun ne muodostettiin, niin aikanaan oli yhteensä 99 erillistä sairaalakuntainliittoa.

Että onhan tämä melkoinen historiamyllerrys ollut. Aina on haettu parempaa. Jostain syystä olin nyt tässä kädet ristissä ihan sattumalta, ja toivotaan nyt kädet ristissä, että nyt tulisi sitten parempaa. [Juha Hänninen: Tuo on hyvä asenne!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kontula.

18.30 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Olen ehkä edustaja Lindeniä pessimistisempi sen suhteen, että organisaatiomuutoksesta koskaan tulisi mitään parannusta asioihin. Oma tuntumani asiaan on, että Suomi on poikkeuksellisen innokas organisaatiomuutosten kulttuuri, ja tätä tukee myös kansainvälinen tutkimus, mutta seuraukset organisaatiomuutoksista ovat lähinnä sitä, että kolmannes suomalaisesta työvoimasta on keskellä jonkinikäistä organisaatiomuutosta joka hetki ja että me räsitetään meidän yleistä tuottavuuskehitystä ja työvoiman työkykyä sillä, että näitä tehdään kovin usein. Mutta kun nyt kuitenkin on tehty, niin toivotaan, että se menee parempaan suuntaan.

Edustaja Honkoselle huomauttaisin, että nythän ei olla mitään uusia valvontavaltuuksia siinä mielessä säätämässä, että tätä yleistä etuahan ovat aikaisemmin valvoneet ely-kes-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2025 vp

kukset, eli ely-keskusten valvontavastuu ympäristölainsäädännön osalta siirtyy tälle yleisen edun yksikölle. Ja mikä surullista, se siirtyy sinne niistettynä, eli sitä oikeutta olisi vain tilanteessa, jossa se on tarpeen ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun tai muun näihin rinnastuvan painavan yleisen edun turvaamiseksi. Eli valituskynnystä nostettaisiin korkeammalle kuin mitä se on ollut aikaisemmin, mitä ei tietenkään voi pitää hyvänä kehityksenä, syistä, jotka tuossa jo aikaisemmin esitinkin.

On totta, että perustuslakivaliokunta oli hyvin liberaalilla päällä tätä aluehallintouudistusta käsitellessään erityisesti tämän asian suhteen, mutta onneksi me olemme poliitikkoja ja me voimme tehdä poliittisia päätöksiä yli sen, mihinkä perustuslaki meitä välttämättä velvoittaa, ja silloin kun on poliittisia syitä sellaisia päätöksiä tehdä, niin niitä tosiaan kannattaisi myös tehdä. Sen takia itse olen erityisesti ympäristökysymyksissä, joissa on sössitty aika pahasti menneinä vuosikymmeninä, vahvan valitusoikeuden ja vahvan järjestelmän seurannan kannalla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

18.33 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Pyysin vielä puheenvuoron sen takia, että mielestäni edustaja Kontula tulkitsi itse asiassa minua aivan oikein. Se minun positiivinen loppuhenkäykseni oli ehkä sellaista optimismin luontia, että jos tässä kuitenkin onnistuttaisiin. Eli olen todellisuudessa aika pessimistinen siihen jatkuvaan organisaatioiden myllertämiseen. Itselläni on kokemusta eräistä onnistuneista organisaatiouudistuksista, ja siten paljon olen nähnyt sellaista, jota voidaan jälkeinpäin arvioida, että ei se nyt ainakaan parantanut niitä palveluja eikä sitten ollut myöskään kustannustehokkaampaa.

Siellä pitäisi aina taustalla olla aito analyysi siitä, mihin ihan oikeasti pyritään. Onnistuneista mainitsisin esimerkiksi sen, että erikoissairaanhoidossa näyttää olevan suuruuden ekonomialla tiettyä merkitystä, koska se mahdollistaa pidemmälle tapahtuvan erikoistumisen. Eli ihan käytännössä sanon, että jos joku työryhmä leikkaa vain haimaa tai sappea tai jotain muuta, niistä tulee sen alan huippuosaajia. Mutta perusterveydenhuollossa, vanhus-tenhuollossa ja monissa sosiaalipalveluissa ei ollenkaan ole osoitettavissa tämänkaltaista suuruuden ekonomiaa, vaan itse asiassa lähellä ruohonjuuritasoa tapahtuva toiminta on kuitenkin sitten se kaikkein tärkein ja aidoin tässä.

Palautan mieleen yhden kirjan, jonka aikanaan luin, kun organisaatiouudistuksia tehtiin, Edgar Scheinin Organisaatiopsykologia, joka on aivan perusteoksia tietysti tällä alalla. Siinähan vahvasti korostetaan sitä, että se organisaatiokulttuuri on usein siellä seinissä ja vaikka tehdään hallinnollisia muutoksia ja luodaan uudenlaisia johtamisjärjestelmiä ja osastorakenteita puretaan ja yhdistetään, niin jos siellä seinissä vallitsee vahva organisaatiokulttuuri, kaikki jatkuu niin kuin ennallaan tai menee vielä vähän huonommin.

Mutta sanonpa uudelleen, että toivotaan, että tässä tulee jotain hyvää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kaunistola.

18.35 Mari Kaunistola kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Otan edustaja Lindénin puheenvuoroon kiinni sen vuoksi, että on aivan totta, että alueelliset vahvuudet ja tuntemukset pitää pystyä varmistamaan. Ne ovat niiden alueiden kannalta kriittisiä menestystekijöitä varsinkin juuri tällä elinvoiman puolella, jota tämä uudistus myös koskettaa. Tässä esimerkkinä esimerkiksi yrityspalveluiden alueen elinvoiman kehittäminen on parhaimmil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2025 vp

laan siellä maakunnan alueella niillä ihmisillä, jotka sitä työtä ovat tehneet. On varmasti totta, että kahden maakunnan yhdistymisissä, mitä tässä ollaan vuosien saatossa nähty valtionhallinnon uudistuksissa, esimerkiksi poliisissa... Varmasti jos otamme Varsinais-Suomen ja Satakunnan esimerkiksi, niin kylläpä on melkoinen väestökato siellä Satakunnan puolella käynyt, koska toimintoja on keskitetty isomman pääpoliisiaseman yhteyteen Varsinais-Suomeen, ja se ei tietenkään ole aina moneltakaan osin tavoiteltava tila.

Sen takia meidän on tiukasti pidettävä kiinni siitä, että nyt tässä uudistuksessa, josta puhumme, juuri elinvoimakeskusten osalta se tasapainoisuus maakuntien välillä säilyy ja myös pystytään henkilöstön osalta huolehtimaan siitä, että vähennyksiä ei tehdä ja tarpeellinen osaaminen on alueellisesti katettu. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.